

Måndagen den 25 januari

Kl. 12.00

Om ubåtskränkningar
na

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 14 och 15 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1987/88:154 om ubåtskränkningarna

Anf. 1 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Gunnar Hökmark har ställt följande frågor till mig med anledning av att en sakkunnig i försvarsdepartementet uttalat sig i en tidningsintervju beträffande ubåtskränkningarna i Hårsfjärden 1982.

1. Är försvarsministern beredd att redogöra för om någon ny omständighet framkommit efter ubåtsskyddskommissionens slutrapport som motiverar den sakkunniges utspel?
2. Om inte några nya omständigheter framkommit, avser försvarsministern att vidta någon åtgärd mot denna typ av desinformation från en tjänsteman i försvarsdepartementet?

Som svar på den första frågan kan jag upprepa vad jag sade i ett uttalande för TT den 17 december förra året, nämligen att några nya omständigheter, som skulle ifrågasätta ubåtsskyddskommissionens slutsatser, som de presenterades för regeringen i april 1983, inte har framkommit.

De indicier som ubåtsskyddskommissionen redovisade i nationalitetsbestämningsfrågan studerades i själva verket noga i samband med att överbefälhavarens senaste kvartalsrapport överlämnades. Därför hade jag en mycket god grund att stå på när jag gjorde mitt uttalande.

Som svar på den andra frågan kan jag meddela att jag inte avser att vidta några speciella åtgärder i syfte att hindra personer – de må vara sakkunniga i försvarsdepartementet eller ej – att redovisa sina minnesbilder i massmedier förutsatt att sekretessbrott inte begås.

Anf. 2 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Man kan emellertid konstatera att det är otillfredsställande, eftersom det i detta fall inte handlar om att en enskild tjänsteman, vilken som helst, skulle ha rätt att redovisa en minnesbild. Denna minnesbild redovisade Nils Sköld

vid ett besök i Enköping i mars 1983, då han avfärdade det grundlösa ryktet om att det var ett antal andra nationers ubåtar som var inblandade i Hårsfjärdenincidenten. Han sade: "Det som låter som en saga! – – – Hur skulle dessa Nato-ubåtar ha tagit sig genom det smala och bara nio meter djupa Öresund?"

Det var Nils Skölds minnesbild. Det handlar om ett rykte som en enhällig parlamentarisk ubåtsskyddskommission har avfärdat som grundlöst.

Vad den här interpellationen och sakfrågan handlar om, fru talman, är inte om en enskild tjänsteman skulle ha rätt att återge sina minnesbilder. Det handlar om att en av regeringen politiskt tillsatt tjänsteman utnyttjat ett rykte, som man för snart fem år sedan avfärdade som en saga. Han utnyttjade detta rykte för att misstänkliggöra grunden för den diplomatiska protest som Sverige riktade mot Sovjeunionen med anledning av utbåtsskyddskommissionens rapport. Det handlar om att en av regeringen politiskt tillsatt tjänsteman försöker desavouera den av regeringen förda utrikespolitiken.

Roine Carlsson säger att några nya omständigheter inte har tillkommit. Det är riktigt. Ändå har han – vilket jag inte visste när denna interpellation skrevs – varit informerad om att hans politiskt sakkunnige tjänsteman Nils Sköld skulle antyda att det fanns andra omständigheter. Roine Carlsson har inte sett till att detta inte skedde genom att Nils Sköld inte längre betraktades som politiskt sakkunnig.

Fru talman! Denne av regeringen politiskt tillsatte tjänsteman i statsrådet Roine Carlssons omedelbara närhet har spritt ut och återupplivat ett grundlöst rykte som spelar stormakten i händerna. Den stormakt som förra gången hävdade att det inte fanns någon grund för den protest som Sverige riktade mot den kan nu ta åt sig detta återupplivade rykte som Roine Carlssons politiskt tillsatte tjänsteman spred ut. Detta spelar stormakten i händerna av det skälet att det skadar trovärdigheten i ett eventuellt framtida diplomatiskt agerande.

Dagen innan ÖB skulle presentera sin ubåtsrapport för det senaste kvartalet återupplivade denne politiskt tillsatte tjänsteman ett rykte, uppenbarligen för att minska trovärdigheten hos dem som eventuellt skulle vilja att man gjorde en nationalitetsbestämning med anledning av den rapport som ÖB lämnade. Detta skedde, fru talman, i samförstånd med försvarsministern, enligt vad han själv har uppgivit.

Jag skulle sätta värde på om försvarsministern här i kammaren ville bekräfta att han var informerad om att hans politiskt sakkunnige på detta vis skulle göra vad han kunde för att desavouera svensk utrikespolitik. Var statsrådet informerad om att detta rykte skulle återupplivas? I så fall är det av intresse att veta om försvarsministern hade någon synpunkt på det förenliga i att på en gång vara politiskt tillsatt tjänsteman och samtidigt sprida ut rykten som desavouerar den av regeringen förda politiken.

Ingen kan neka någon enskild medborgare att föra fram vare sig grundade eller grundlösa rykten. Men man kan ha synpunkter på att någon gör det då han talar i egenskap av medarbetare till landets försvarsminister. Hade Roine Carlsson någon synpunkt på den desinformation som spreds via massmedia dagen före framläggandet av ubåtsskyddsrapporten? Vilka

åtgärder avser Roine Carlsson att vidta för att reparera den skada han tillsammans med Nils Sköld har åsamkat svensk trovärdighet?

Prot. 1987/88:56.
25 januari 1988

*Om ubåtskränkningar-
na*

Anf. 3 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Gunnar Hökmark gör sig som vanligt skyldig till felaktigheter. En av dem är att den tjänsteman som han åberopar inte är politiskt sakkunnig.

Den som i vårt land lämnar meddelanden för publicering i massmedia åtnjuter ett starkt rättsligt skydd.

För det första går vår lagstiftning långt i skyddet av uppgiftslämnarens anonymitet. Det är som bekant i princip förbjudet att forska efter källan till uppgifter i tidningar eller i radio och TV.

För det andra har vi särskilda regler till skydd för dem som inte använder sig av rätten till anonymitet i kontakten med massmedia. Av dem kan vi utkräva ansvar vid domstol bara enligt vad som regleras i tryckfrihetsförordningen. Det innebär att lagföringen är kringgärdad av åtskilliga särregler till skydd för svaranden. Också i det fall uppgiftslämnandet inte involverar något brottsligt förfarande verkar tryckfrihetsrätten till skydd för uppgiftslämnaren. En arbetsgivare får exempelvis inte vidta sanktioner mot en anställd som visar bristande lojalitet genom att till pressen lämna negativa upplysningar om någonting på arbetsplatsen.

Vår lagstiftning ger alltså starka garantier för att uppgifter skall kunna lämnas till massmedia utan att uppgiftslämnaren drabbas av repressalier. Bakgrunden till reglerna på detta område är givetvis vår önskan att värna om den fria opinionsbildningen.

Jag tycker inte att det fall som vi diskuterar i dag motiverar några överväganden i fråga om ändringar i tryckfrihetens bärande principer.

Fru talman! För övrigt förtjänar inte herr Hökmarks inlägg att man fäster något avseende vid det.

Anf. 4 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag kan förstå att Roine Carlsson söker fly den här debatten genom smärre oförskämtheter. Det är ju en debatt som måste vara utomordentligt pinsam för honom själv.

Debatten handlar inte om meddelarskyddet eller om rätten att fritt uttrycka vad man vill, utan den handlar om att en av regeringen tillsatt sakkunnig tjänsteman efter samråd med försvarsministern har återupplivat ett grundlöst rykte som drabbar svensk säkerhetspolitikens trovärdighet.

Mot den bakgrunden är det intressant att notera att det enda Roine Carlsson försöker göra är att ta en liten poäng på frågan om Nils Sköld var politiskt sakkunnig eller ej. Men Roine Carlsson vill väl inte förneka att Nils Sköld var en sakkunnig tjänsteman, anställd som medarbetare till Roine Carlsson?

Vad det handlar om kan ses i ett annat perspektiv. För några veckor sedan kunde vi konstatera att man på utrikesdepartementet läckte viss hemlig korrespondens, såvitt man utifrån kan tro i syfte att åstadkomma en partitaktisk poäng. Före jul spred den sakkunnige tjänstemannen och medarbetaren till Roine Carlsson på nytt ett rykte, förmodligen i syfte att

Prot. 1987/88:56
25 januari 1988

Meddelande om interpellation

försvara för dem som vill föra en debatt om huruvida vi i Sverige kan nationalitetsbestämma ubåtar.

Då handlar det inte om meddelarskyddet. Jag har inte på något sätt ifrågasatt Nils Skölds fullkomligt självklara rätt att uttrycka vad han vill, utan vad det handlar om är om Roine Carlsson i sin egenskap av försvarsminister och statsråd accepterade att detta rykte skulle spridas av en person med den ställning som Nils Sköld då hade.

Det är intressant att Roine Carlsson inte har svarat på en enda av mina frågor. Han har inte svarat på om han hade några synpunkter på det lämpliga i detta. Han har inte velat bekräfta här i riksdagen att han verkligen var informerad. Han har inte heller på något sätt presenterat någon åtgärd att vidta för att reparera den skada som han, genom att vara informerad tillsammans med Nils Sköld har åstadkommit. Han har ju medverkat till ett dubbelt budskap.

Man kan självfallet säga här i kammaren att frågan inte förtjänar någon mer debatt. Men dessa frågor borde besvaras, Roine Carlsson.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:76 till socialutskottet

1987/88:77 till lagutskottet

1987/88:78 till trafikutskottet

1987/88:80 till socialförsäkringsutskottet

4 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 21 januari

1987/88:167 av *Göte Jonsson* (m) till statsrådet Bengt Lindqvist om ålderdomshemmen som alternativ i åldringsvården:

Socialministern måste nu lägga papperen på bordet och öppet redovisa regeringens inställning och målsättning beträffande ålderdomshemmens framtid. Under lång tid har skilda företrädare för regeringspartiet på olika sätt motarbetat ålderdomshemmen trots deras viktiga roll inom äldrevården. Detta har skett genom uttalanden, direktiv och beslut.

Socialministern skriver nu visserligen i budgetpropositionen att ålderdomshemmen skall vara kvar. Men samtidigt redovisas inga avgjort konkreta och positiva förslag i den riktningen. Som exempel kan nämnas den betydande orättvisan när det gäller grunderna för hemtjänstbidragets fördelning.

I budgetpropositionen redovisas faktauppgifter om att ett stort antal

platser vid ålderdomshem försvunnit under de senaste åren. Statsrådet förutsätter att denna utveckling skall fortsätta. Några konkreta förslag som kan stoppa minskningen av platser föreslås inte. Enligt uppgifter i nyhetsprogrammet Rapport den 20 januari i år, kommer nedläggningen av ålderdomshemsplatser att gå ännu snabbare än hittills. Beräkningen skulle vara baserad på uppgifter från socialstyrelsen och bostadsstyrelsen med anledning av en begäran från statsrådet.

Många gamla människor på ålderdomshemmen lever i dag i ovisshet och med mycket stor oro inför framtiden. Från hela landet kommer rapporter om ålderdomshemsnedläggningar mot de boendes vilja. Det är helt orimligt att detta får fortsätta utan att regeringen och ansvarigt statsråd ingriper. Det faktum att konstruktiva förslag inte föreligger måste tolkas så att regeringen sanktionerar utvecklingen.

Från moderat sida har vi under lång tid och i olika sammanhang krävt att ålderdomshemmen skall vara kvar som boende- och vårdform. Den trygghet och gemenskap som detta boende innebär måste enligt min uppfattning finnas kvar och vidareutvecklas i framtiden. Det gäller rätten till boende med helinackordering, utan byråkratiskt beställningskrångel via hemtjänsten för mer heltäckande hjälpinsatser. De moderata kraven innebär inte att de ålderdomshem som är dåliga skall förbli dåliga. Dessa skall byggas om till modern ålderdomshemsstandard. De skall dock inte samtidigt förändras till servicehus med den vårdinriktning som gäller för den formen av boende. Antalet platser i ålderdomshem totalt sett får inte minska, utan snarare tvärtom behövs ett nytillskott.

Nu krävs snabba åtgärder och beslut för att stoppa minskningen av ålderdomshemsplatser, och jag vill fråga statsrådet Bengt Lindqvist:

Vad är regeringens ärliga uppfattning beträffande ålderdomshemmens framtid som alternativ i åldringsvården?

Hur långt anser statsrådet att minskningen skall kunna fortgå, och hur ser enligt de senaste uppgifterna minskningstrenden ut?

Detta är uppgifter som vi i riksdagen inte fått ta del av!

Är det statsrådets uppfattning att utvecklingen skall fortgå utan att regeringen ingriper på något sätt?

Vilka omedelbara åtgärder ämnar regeringen vidta, och vad är målsättningen med sådana eventuella åtgärder från regeringens sida?

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 januari

1987/88:312 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utrikesministern om Israels förhållande till palestinierna:

Israels uppträdande mot och behandling av den palestinska befolkningen i de ockuperade områdena Gaza och Västbanken har väckt avsky och mötts med fördömanden från många skilda håll i världen. Även Sverige har agerat, främst genom ett kritiskt anförande i FN av ambassadör Anders Ferm. Det är bra, men det vore ännu bättre om den svenska regeringen ville följa upp de senaste dagarnas händelser med ett auktoritativt uttalande.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Är utrikesministern villig att fördöma och ta avstånd från Israels agerande mot palestinierna?

den 22 januari

1987/88:313 av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till finansministern om extra skatteutjämningsbidrag till Kinda kommun:

I en frågedebatt den 12 mars 1987 behandlades den besvärliga ekonomiska situationen i Kinda kommun, Östergötland – en situation som i hög grad accentuerats genom nedläggningen av Euroheat och friställningar vid Kindasågen. I sitt svar sade finansministern: "Regler för denna kompensation" (extra skatteutjämningsbidrag) "är under utarbetande, men då Kinda kommun tillhör nämnda grupp bör kommunen kunna påräkna ett extra skatteutjämningsbidrag för år 1988 som är större än det kommunen fått tidigare."

Vid fördelningen av det extra skatteutjämningsbidraget har det nu visat sig att Kinda kommun inte fick en krona.

Med anledning av detta vill jag fråga finansministern:

På vilket sätt ämnar finansministern uppfylla sin gjorda utfästelse om extra ekonomisk hjälp till Kinda kommun?

6 § Kammaren åtskildes kl. 12.15.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON